

ورقی از تاریخ تصوف و عرفان

شیراز شهر عشق و دل است ، در حدود شصت سال پیش مرد وارسته و سوخته ای از خاک پاک شمس تبریزی بشیراز شتافت ، در آنجا چاپخانه کوچکی بنا نهاد ، یک رشته از بهترین کتابهای عرفانی و ادبی را در چاپخانه خود بنام «چاپخانه احمدی» چاپ و منتشر ساخت این کتابها مدرسه تصوف زهبیه را تجدید کرد.

در اثر انتشار سلسله آثار عرفانی و همت بلند و توجه ناشر آن روز بروز بر پیروان طریقت ذهبی زیادتر گشت ، مطبعه احمدی نخستین چاپخانه سربل شیراز بود که در حدود هزار و سیصد و بیست و شش هجری قمری بکار افتاد ، آقامیرزا احمد تبریزی که بعدها مشهور بو حیدالاولیاء شد با تأسیس چاپخانه و کتابخانه و نشر دعوت عرفانی تصوف ذهبیه رضوی را تجدید نمود ، مزایائی که سلسله انتشارات چاپخانه ، کتابخانه ، خانقاه احمدی شیراز دارد این است که بسیاری از کتابها و رساله های چاپ نشده و نایاب را منتشر ساخت ،

با این تفاوت که کتابهای در زمینه عرفان و تصوف در اروپا و ایران و هندوپاکستان و افغانستان چاپ و منتشر میشود که بیشتر آنها تصحیح ادبی ، لغوی ، تاریخی ، جغرافیائی اختلاف نسخه ها است ، کمتر توجه بمعانی و رموز عرفانی آن میشود ، ولی کتابها و رساله های که شادروان «وحیدالاولیاء» و شاگردان و پیروان وی در شیراز بچاپ رساندند چون ناشران آنها همه صاحب نظر در عرفان و معرفت بوده و هستند میتوان گفت درست ترین کتابهای منتشره در عرفان است که تا کنون بچاپ رسیده ، آنانی که در راه کتاب شناسی کار می کنند و مطالعاتی در این زمینه دارند بهتر میدانند کتابی که بدست صاحب نظران چاپ شود چه ارزش بسزائی دارد .

براستی در حدود پنجاه جلد کتاب و رساله نفیس عرفانی و ادبی و تاریخی بهمت

آقامیرزا احمد تبریزی و شاگردان مدرسه او در شیراز و بمبئی و تهران بچاپ رسید که از نفیس ترین کتابها و رساله های عرفانی و ادبی بشمار میرود .

کسانی که در تاریخ تصوف و عرفان مطالعه مینمایند از انتشارات وحید و پیر وانش بی نیاز نیستند از آثار برجسته برادران طریقت زهبی این است که در خانقاه روح پرور احمدی شیراز کتابخانه بسیار نفیس دایر است ، از آن جمله چند دفتر یادداشت روزانه مؤسس خانقاه و بخط زیبای وحید الاولیاء آقا میرزا احمد تبریزی نوشته شده است ؛ در این رشته از یادداشت ها گاهگاهی حوادث ، اتفاقات تاریخی ، اجتماعی که در فارس اتفاق افتاده بود در چند کلمه کوتاه و پرمغز ثبت شد .

این رشته از یادداشت ها هر گاه گلچین شود و در مجموعه جدا گانه ای ، یادریکی از مجلات ماهانه نقل شود ، ارزش تاریخی دارد و گوشه ای از دور نمای فارس را در پنجاه شصت سال پیش نمودار میسازد ، چه عارف بزرگی که عمری را در ریاضت بسر برد هزاران زن و مرد را تربیت روحی نمود ، چراغ عرفان را در جهان اسلامی روشن ساخت ، یادداشت های روزانه وی ارزش بسزائی دارد ، سیر تحول روحی یگ عارف نامی را نشان میدهد ، نمونه و سرمشق بسیار خوبی برای سالکان طریقت خواهد بود ، بعضی از کتابها ، رساله های نفیس بخط بزرگان تصوف در کتابخانه وی نگاهداری میشود ، در حدود بیست هزار جلد کتاب و رساله در کتابخانه احمدی شیراز ثبت است .

صاحب منتظری از درویشان پاکباز و صاحب دل که از فرهنگیان وارسته است نظارت مستقیم در کتابخانه دارد ، و کتاب عشق و دل از فراهم آورده های وی است ، آنچه شاعران و عارفان زبان فارسی درباره دل و عشق سرودند آن رباعیات و اشعار است که از دل سوخته و شوریده بزرگان تراوش کرده بود مؤلف کتاب از جنگها ، سفینه ها ، تذکره ها دیوان های خطی ، چاپی گلچین کرد و با اشارت شادروان حاج حبیبدر مؤسس خانقاه احمدی بصورت کتاب زیبایی به شیفتگان دل و عشق نثار نمود ،

حاج حبیب‌حیدر که پس از وفات «وحیدالاولیاء» پیشوای سلسله ذهبی شد در انتشار
 طریقه ذهبیه بسیار کوشش کرد، جان و مال را در راه و روش این روش گذاشتند که اینک
 خانقاه احمدی در شیراز یکی از بناهای دیدنی ونفیس بشمار میرود، از اول هر شب
 برادران طریقت ذهبی در خانقاه که در کنار آرامگاه «وحیدالاولیاء» و «حاج حبیب
 حیدر» قرار دارد برازونیاز با پروردگار یکتا دل‌خوشی دارند و حالی می‌کنند که با
 بدست آوردن ملیون‌ها پول و مقام آن احوال‌ها فراهم نشود !!
 بقول با باطاهر شاعر و عارف شوریده نامی .

خوشا آنان که الله یارشان بی بحمد و قل هو الله کارشان بی
 خوشا آنان که دائم در نمازند بهشت جاودان مأوایشان بی

اولیاء خانقاه در نظر دارند هر چه ممکن شود کتابهای تصوف و عرفان را برای
 کتابخانه فراهم سازند گرچه برنامه عرفان عملی کارنامه برادران ذهبی ما است چون
 خانقاه احمدی باشکوه و جلال معنوی و صوری چشم چراغ شیراز است کتابخانه هم در
 گوشه خانقاه بدوستداران عرفان علمی چشمک میزند، در نظر است کتابخانه بسیار
 بزرگی در آنجا بنانهند، خاورشناسان، عاشقان عرفان که به تربیت و مزار مردان خدا
 می‌شتابند چندی از کتابهای نفیس کتابخانه بهره‌مند گردند .

جواد صیرفی‌زاده از بازرگانان پاکدل تهرانی مقیم و معتکف خانقاه احمدی
 شیراز است در خدمت بزرگان معرفت کسب فیض و کمال نمود مانند یک خدمت‌گذار
 ساده و بی‌آلایش مدیریت خانقاه را به عهده گرفت براساسی شعر معروف حافظ چگونه
 مصداق پیدا می‌کند :

آنان که خاک را بنظر کیما کنند آیا شود که گوشه چشمی بما کنند

متصدی خانقاه در جوانی از جوانمردان تهران بود، پهلوانان تهرانی احترام

خاصی برای وی قائل بودند ، داش مشهدی‌های چاله میدان تهران وی را بمرشدی خود قبولش داشتند کم کم جذبه عرفانی وی را به شیراز کشانید ، در مدرسه عرفان عملی پرورش شد ، بجای قلدری ، زور آزمائی ، پهلوانی ، حدیث عشق و مستی شنید ، بامداد در تجارت و سوداگری سرگرم است ، عصرها و شبها در خانقاه پیرش در تلاش و تمشیت امور خانقاهی است ، همه میدانیم تأسیس و بنای کتابخانه عمومی از کارهای پسندیده است ، دنیای تمدن کتابرا مانند خوراک از ضروریات بشری میداند ، نیاکن ما از دیرترین زمان بسوی کتاب و معرفت شتافتند ؛ نگارنده ناچیز این سطرها درست بیاد دارد در یکی از بامدادان که از خیابان بوذرجمهری شرقی بسوی وزارت کشور میرفت ، استاد سعید نفیسی را دید که در برابر کتابفروشی قدم میزد تا کتابخانه باز شود ! ماجرا از شادروان پرسیده شد ؟ ! چنین حکایت کرد مرا که : کتابی در حدیث بتازگی در نجف اشرف چاپ شده در پایان کتاب نوشته شده است که این کتاب وقف کتابخانه حمام قریه... از روستاهای اصفهان است .

تاریخ کتابت و وقف کتاب در عصر صفوی است در تاریخ تمدن و فرهنگ جهان سابقه ندارد گرما بهای کتابخانه عمومی داشته باشد ! !

درباره تأسیس کتابخانه و فراهم کردن کتاب و نشر فرهنگ نمونه‌های زنده در ایران و تاریخ اسلام داریم که هر کدام آنها نشان میدهد که پدران ما در راه انتشار دانش و فرهنگ چگونه فداکار بودند ، هر گاه در شهرها ، دیه‌های کشور جستجو نمائیم خواهیم دید صدها کتاب ، رساله خطی ، چاپی یافت میشود که مردان و زنان نیکوکار آنها را وقف کردند تا دانشجویان و کسانی که شایستگی مطالعه از آنرا داشته باشند بهره‌مند شوند .

این گونه کتابهای پراکنده در سراسر کشور پخش است دولت باید همه آنها را فراهم سازد و در کتابخانه‌های عمومی قرار دهد تا از گزند زمانه محفوظ بماند . در بعضی از

شهرها بزرگان فرهنگ در جمع آوری کتاب کوشیدند ولی این کوشش مقدس باید همگانی باشد، میراث علمی و ادبی و تاریخی کشور ازین نرود، محمدعلی تربیت مؤلف «کتاب دانشمندان آذربایجان» در زمان ریاست فرهنگ خود در آذربایجان و کیلان دو کتابخانه عمومی در تبریز ورثت تاسیس کرد که از یاد کارهای فراموش نشدنی اوست.

کتابخانه خانقاه احمدی شیراز بعقیده من اکنون جامع ترین کتابخانه هائی است که کتابهای عرفانی، عربی، فارسی، چاپی و خطی را داراست و روز بروز هم کامل تر و مجهز تر میشود.

ان اثارنا تدل علینا فانظرو بعدنا الی الایثار

اندرز

مردمان را عیب نهائی پیدامکن که مرایشانرا رسوا کنی و خورا بی اعتماد. هر که در حال توانائی نیکوئی کند در حال ناتوانی سختی نهیند. ملک از خردمندان جمال گیرد و دین از دانشمندان کمال پذیرد. پادشاهان بصحبت خردمندان از آن محتاج ترند که خردمندان بقربت پادشاهان. حکیمی که باجهال درافتاد باید که عزت توقع ندارد. اگر جاهلی بزبان آوری و شوخی غالب آید عجیب نیست سنگی است که گوهری را همی شکند.

(سعدی)